

Превентивне виховання

Проблема превентивності завжди була і є пріоритетною в системі виховної роботи сучасної школи. В Україні ця проблема набуває особливої гостроти, оскільки молодь формується в складних соціокультурних умовах економічних і політичних суперечностей, неврівноваженості соціальних процесів, криміногенності суспільства.

Превентивне виховання – це комплексний цілеспрямований вплив на особистість у процесі її активної динамічної взаємодії із соціальними інституціями, спрямованої на фізичний, психічний, духовний, соціальний розвиток особистості, вироблення в неї імунітету до негативних впливів соціального оточення, профілактику і корекцію асоціальних проявів у поведінці дітей та молоді, на їх допомогу і захист.

Як зазначається в Концепції превентивного виховання дітей і молоді, превентивне виховання має бути цілеспрямованою системою заходів економічного, правового, психолого-педагогічного, соціально-медичного, інформаційно-освітнього та організаційного характеру, спрямованих на формування позитивних соціальних установок, запобігання негативним звичкам, відвернення суїцидів та формування навичок безпечних статевих відносин.

Система превентивного виховання будується на теоретико-методологічних засадах особистісно орієнтованого гуманістичного підходу до особистості у відповідності з Законом про освіту, змістом виховання у національній школі, на основі Конвенції про права дитини, міжнародних актів і рекомендацій щодо становища дітей та молоді, положень Національної програми “Діти України”, національних програм протидії зловживанню наркотичних засобів, профілактики захворюваності на СНІД, боротьби зі злочинністю тощо.

Превентивне виховання розглядається поліаспектно.

Педагогічний аспекти превентивної діяльності полягає у сформованості такої позиції особистості, яка конкретизується культурою цінностей, само актуалізацією, свідомим вибором моделей соціальної поведінки.

Соціальний зміст передбачає об’єднання зусиль суб’єктів превентивної діяльності на міжгалузевому рівні, спрямованих на узгоджену і своєчасну реалізацію попереджувальних заходів, нейтралізації і поступове усунення причин негативних вчинків.

Психологічний аспект превентивної діяльності передбачає диференційований індивідуально-психологічний, статево-віковий підхід до виявлення генезису деструктивних проявів у поведінці особистості й розробку науково-обґрунтованих програм соціалізації та корекції девіацій.

Правовий аспект полягає в охороні й захисті прав особистості, формуванні правової культури.

Превентивне виховання посідає важливе місце в системі виховної роботи сучасної школи. Воно включає в себе підготовчі та профілактичні дії педагогічного колективу, спрямовані на запобігання формування в учнів негативних звичок, рис характеру, проявам асоціальної поведінки та організацію належного догляду за діяльністю школярів.

Метою превентивного виховання є досягнення сталої відповідальної поведінки, сформованості імунітету до негативних впливів соціального оточення.

Основні завдання превентивного виховання:

- створити умови для формування позитивних якостей особистості в процесі різноманітних видів трудової, навчальної, позашкільної діяльності, що сприяють інтелектуальному, морально-етичному, естетичному розвитку, виробленню стійкості до негативних впливів;
- забезпечити соціально-психологічну діяльність, педагогічно зорієнтовану на протидію втягуванню дітей та молоді в негативні ситуації;
- надавати комплексну психолого-педагогічну та медико-соціальну допомогу тим неповнолітнім, які її потребують;
- забезпечити адекватну соціальну реабілітацію неповнолітніх, які вчинили протиправні дії або зловживають наркотичними, психотропними речовинами;
- стимулювати неповнолітніх до здорового способу життя і позитивної соціальної орієнтації, сприяти валеологізації навчально-виховного процесу, виробленню з раннього віку навичок охорони власного життя і здоров'я;
- сприяти виробленню інтегрованих міждисциплінарних підходів при підготовці спеціалістів (педагогів, психологів, медиків, соціологів, юристів), батьків; об'єднанню зусиль різних суб'єктів превентивної роботи.

У превентивному вихованні учнівської молоді важливим є залучення до виховного процесу батьків, громадських організацій, самоврядування; координація взаємодії школи, сім'ї та громадськості. Постійна співпраця школи з батьками, іншими суспільними виховними інститутами, забезпечує стійкість і стабільність навчально-виховного процесу, сприяє усуненню психолого-педагогічних порушень соціальної адаптації неповнолітніх.

Робота педагогічного колективу школи у напрямі превентивного виховання полягає передусім у формуванні в учнів високих моральних якостей, які є головним чинником вибору способів поведінки. Адже він має здійснюватись на основі морально-правових знань, уявлень, поглядів, переконань, почуттів, які склались у нашому суспільстві і становлять суспільну свідомість, що справляє вирішальний вплив на формування в учнів моральних почуттів, які регулювали б їхню поведінку: почуття законності

обраної мети, правомірності шляхів і засобів їх реалізації, справедливості, відповідальності тощо.

Умовою успішного виховання є його системність, що передбачає наявність різних рівнів профілактичної роботи: первинний, вторинний, протирецидивний.

Первинна профілактика:

1. Рання діагностика (вивчення індивідуальних особливостей, виявлення з відхиленням у розвитку та поведінці, педагогічна корекція відхилень у поведінці учнів; визначення сімей, в яких вихованню дітей не приділяється належної уваги, знайомство з сімейними умовами, допомога батькам у вихованні дітей);
2. Потижневий контроль адміністрації за відвідуванням учнями школи;
3. Робота з класними керівниками щодо попередження пропусків без поважних причин;

Просвітницька робота з учнями:

1. Уроки правознавства, декади та місячники правових знань;
2. Класні години на правову тематику, зустрічі з працівниками правоохоронних органів;
3. Зустрічі з лікарями-наркологами, лікарями спеціалістами;
4. Постійно діюча виставка право просвітницької літератури;
5. Просвітницька робота з батьками.

Вторинна профілактика:

- Робота служби у справах неповнолітніх, робота шкільної ради профілактики правопорушень, органів учнівського самоврядування
- Охоплення учнів гуртковою роботою;
- Охоплення учнів постійними і тимчасовими дорученнями;
- Індивідуальна робота з учнями;
- Робота для батьків і учнів психологічної служби, телефону довіри.

Протирецидивна профілактика:

- Облік учнів схильних до правопорушень;
- Облік батьків, які не займаються вихованням дітей;
- Закріплення за учнями громадського вихователя та залучення до різних видів громадсько-корисної діяльності;
- Залучення до роботи в гуртках;
- Індивідуальна робота з учнями (всестороння діагностика, корекційна і розвиваюча робота з ними);

- Індивідуальна робота з сім'єю(надання методично та педагогічної допомоги,заслуховування на радах профілактики).

З метою правової освіти і виховання учнів в школі варто організовувати тижні чи місячники правових знань, в рамках яких проводити різноманітні бесіди, круглі столи, конференції, брейн-ринги, зустрічі, відеолекторії, виставки, конкурси на правову тематику. Така робота сприяє зменшенню кількості правопорушень серед учнів школи.

Суттєвим у визначенні причин правопорушень слід вважати динамічний зв'язок і взаємозалежність умов життєдіяльності і соціальної ситуації розвитку учня, що впливає на соціальну адаптацію.

У даному випадку мова йде про соціальну дезадаптацію учнів, тобто таке пристосування їх до соціального середовища, за якого вони набувають негативного соціального досвіду, що спричиняє їх подальші протиправні вчинки. Як показує практика, формування в дітей позитивного чи негативного досвіду починається із сім'ї. Дослідження причин правопорушень неповнолітніх свідчить, що у 60-80% випадків механізм протиправної поведінки був "запущений" недоліками сімейного виховання.

Найбільш типовими помилками сімейного виховання є:

- дефіцит позитивного спілкування батьків з підлітками;
- відсутність у дорослих стійких власних моральних установок;
- організація життя в сім'ї не сприяє формуванню у дитини моральних звичок;
- батьки не знають і не розуміють внутрішнього світу своєї дитини;
- недобррозичливе, грубе ставлення дорослих до підлітка.

Умови сімейного виховання дитини відбиваються на всьому житті і служать відправним моментом формування особистості. Сім'я, з точки зору пред'явлених до неї вимог, повинна максимально забезпечувати адаптацію дітей до умов суспільного життя, а також підготувати ґрунт для прийняття дитиною соціальних норм, тобто вона перша включається у вирішення завдань соціалізації індивіда. Але проблема полягає в тому, що сучасна сім'я часто не бажає, не вміє чи неспроможна правильно виховувати дітей. Тому школа, налагоджуючи контакт з сім'єю і постійну взаємодію, повинна допомогти у розв'язанні цієї проблеми.

Розуміючи важливість даної роботи, педагоги школи повинні прагнути налагодити тісну співпрацю з батьківською громадськістю.

Найпоширенішими формами такої взаємодії є відвідування учнів вдома з метою ознайомлення з умовами проживання і виховання дитини, що дає можливість раннього виявлення неблагополучних сімей, проведення тематичних батьківських зборів, індивідуальних консультацій, підтримання постійного контакту з батьками через учнівські щоденники, телефонним зв'язком

Чи не найважливіша роль у превентивному вихованні учнівської молоді відводиться класним керівникам. Адже обов'язки класного керівника передбачають ведення щоденника психолого-педагогічних спостережень за учнями, обліку учнів класу, схильних до правопорушень; залучення таких дітей до різних видів діяльності (громадсько-корисної, спортивної, творчої, пізнавальної тощо); популяризацію в учнівському середовищі знань про негативний вплив на здоров'я дитини алкоголізму, наркотиків, куріння, формування в учнів потреби у здоровому способі життя; проведення індивідуальної роботи з дітьми, схильними до девіантної поведінки; здійснення контролю за організацією вільного часу таких учнів; інформування батьківської громадськості про дотримання учнями норм поведінки чи їх порушення; співпрацю з інститутами, причетними до виховання підлітків з девіантною поведінкою.

Специфіка професійного завдання класного керівника в превентивному вихованні визначається необхідністю корекції соціально-педагогічної ситуації розвитку життєдіяльності підлітків, виявлення та аналізу деструктивних факторів, які зумовлюють девіантну поведінку неповнолітніх.

Підґрунтям грамотної, результативної колекційної роботи є діагностична спрямованість процесу превентивного виховання, яка дає можливість виявити фактори негативного впливу на учнів, причини психологічних механізмів відхилень у поведінці. Діагностичні дослідження проводяться різними методами. Зокрема, можна використовувати різноманітні анкети, які дають інформацію про індивідуальні психологічні особливості учнів, їх моральні орієнтири, ідеали, прагнення, а також про схильність до девіантної поведінки, шкідливих звичок.

Важливу інформацію про особливості характеру учнів, комунікативні та організаторські здібності, соціометричну позицію в класному колективі отримують класні керівники в ході спостереження за поведінкою школярів в урочний і позаурочний час. Класні керівники, постійно спілкуючись зі своїми учнями на перервах, спільно організовуючи позакласні заходи, відвідуючи уроки різних вчителів у своїх класах, отримують можливість не лише скласти точну психолого-педагогічну характеристику класного колективу і окремих учнів, але й запобігти негативним проявам у колективі, скоректувати мотиваційно-поведінкову сферу діяльності учнів, налагодити доброзичливі, партнерські стосунки із школярами.

Дуже ефективним у діагностичному плані є відвідування класним керівником учнів удома. Це дає можливість ознайомитись з умовами проживання і виховання дитини, з'ясувати соціальний статус сім'ї, де виховується учень, налагодити контакт з батьками.

На основі проведеної діагностичної роботи кожен класний керівник на початку навчального року складає психолого-педагогічну характеристику класу, оформляє соціальний паспорт класу, планує роботу з класним колективом та індивідуальну роботу з учнями, схильними до правопорушень. Згідно з отриманими від класних керівників даними заступник директора з

виховної роботи складає соціальний паспорт школи, план правовиховної роботи в школі.